

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Lausuntopyynnössä ehdotettuja tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisia tavoitteita voidaan kokonaisuutena pitää vaikuttavina ja kannatettavina. Lapin liitto näkee kuitenkin, että nyt esitetyt asiakokonaisuudet voivat olla haasteellisia toteuttaa.

Avoimen datan saatavuus rajapintojen kautta ja tietoaisteiden hyödynnettävyys ovat merkittäviä tiedonsaantioikeuden toteuttamistapoja digitaalisessa yhteiskunnassa. Tiedon saatavuus ja sen hyödynnettävyys palvelevat myös paikallisia toimijoita, jotka voivat tietojen perusteella kohdentaa ja kehittää liiketoimintaosaamistaan ja synnyttää uutta kasvua. Tietojen avaamisen nähdäänkin myös mahdollistavan julkisen sektorin innovaatiot.

Avoimen datan ja tiedon laajalla toteuttamisella voidaan turvata modernissa digitaalisessa yhteiskunnassa luottamusta hyvään hallintoon ja julkiseen päätöksentekoon sekä parantaa julkisen päätöksenteon ja julkisten palveluiden laatua. Tässä näkökulmassa piilee myös vaaransa, sillä liian laajat asiakokonaisuudet ja vaihtoehtoiset tietosisällöt voivat hidastaa päätöksentekoprosessia (analysis paralysis). Tämän vuoksi eritoten pienet ja keskisuuret organisaatiot tarvitsevat sekä selkeää ohjausta että yhteisiä foorumeita, joissa asiaa voidaan käsitellä yhteisesti.

Mikäli valtio lisää kuntien velvoitteita ja tehtäviä on näihin osoitettava niiden vaatima rahoitus ja resurssit.

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tiedon hyödyntäminen ja avaaminen esitetään ohjattavaksi ja koordinoitavaksi valtakunnallisesti. Tämä on kannatettavaa, koska eri organisaatioiden resurssit ja kypsyys vaihtelevat merkittävästi. Keskitetyn toiminnan ohella on sektoreista tuleville edustajille mahdollistettava aito vaikuttaminen, koska organisaatioiden koot, resurssit, osaaminen ja kypsyys, kehittää ja vastaanottaa vaadittavia kokonaisuuksia vaihtelee suuresti.

Esitämme, että tietopolitiikan ohjausryhmässä huomioidaan kuntaliiton eri verkostojen edustus, esim. c21 ja pienten kuntien verkosto, jotta kokonaisuutta kehitettäessä koko kuntakentällä on aito mahdollisuus vaikuttaa kehitettävään kokonaisuuteen. Tämän vuoksi esitämme, että lausuntokokonaisuutta valmisteltaessa toimijat käyvät aktiivista vuoropuhelua, jolla varmistetaan sekä organisaatioiden kyvykkyys, että reunaehdot, joilla asiakokonaisuutta voidaan koko julkisella sektorilla edistää. Näemme yhteisen alustan keinona sekä vaikuttaa että varmistaa tavoitteiden saavutettavuus. Maakuntaliittona esitämme kuitenkin huolemme resursoinnin, riittävydestä eritoten pienten yksiköiden osalta. Pienet julkiset toimijat kaipaavatkin selkeitä ohjeita ja rakenteita, jotta ne voivat ottaa esitetyt muutokset sujuvasti käyttöön. Tässä korostamme, että tiedon luontimallit ja sisällöt on oltava mahdollisimman yhdenmukaisia ja yhteneviä, jotta tavoitteeseen voidaan kokonaisuutena yltää.

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Näemme että lähtökohta on toimiva, kunhan sitä voidaan toteuttaa yhtä aikaa toiminnan kehittämisen kanssa. Tämä on tärkeää eritoten, kun organisaatioissa kehitetään niiden sisäisiä prosesseja. Teeman tavoitteet on organisaatiossa tunnistettu ja näiden toimintaan siirtämisen valmiuksia kartoitetaan. Vaikka tavoite on mainio, on organisaatioiden valmiuksiin kiinnitettävä huomiota ja avustaa niitä, jotta tavoite on yleisesti toteutettavissa.

Katsomme, että tiedon hyödyntämisen ja avaamisen toimenpideohjelmaan tarvitaan runko, jossa määritellään mm. minimivaatimukset ja luodaan toteutuksella aikataulu. Tämä nähdään helpottavan varsinkin pienten ja keskisuurten organisaatioiden toteuttamisprosessia ja varmistetaan toimenpiteiden yhdenmukaisuus toimijajoukossa. Näiden lisäksi katsomme, että kulttuurinmuutokseen tarvitaan sekä sen vaatima toimenpideohjelma, että kannustimet, jotta muutosta voidaan toteuttaa aikataulussa. Haluamme korostaa, että organisaatioiden kypsyysasteet toteutuksen suhteen vaihtelevat suuresti, tämän johdosta kannustimien olemassaololle on luotava merkitys. Pienten ja keskisuuret organisaatiot kaipaavatkin dialogin ohella myös selkeitä malleja, jotta omaa toimintaa voidaan suhteuttaa esitettyyn tavoitteeseen.

Strategiaan ja toimintaan liittyvänä päätavoitteena on esitetty, että asiakkaiden tarpeet ovat tiedon hyödyntämisen ja avaamisen lähtökohtana. Tiedon ja teknologian tulisi palvella ensisijaisesti sitä tarvitsevia, jolloin näemme, että on tärkeää, että palvelutarpeita voidaan täyttää paremmin vastaavina ja paremmin kohdistettuina. Asioinnin järjestäminen ja laajuus tulee arvioida palvelujenkäyttäjien tarpeiden kannalta. Tarpeiden täyttämässä on huomioitava EU:n saavutettavuus direktiivi, jolla varmistetaan palveluun pääsy ja sen laajuus.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Hankkeen strategiaan tavoitteisiin kuuluu ehdotuksen mukaan muun ohessa myös se, että tietoturva- ja tietosuojariskit tunnistetaan, ja tiedon hyödyntämiselle ja avaamiselle luodaan turvalliset käytännöt. Katsomme että tietoturvasta ja henkilötietosuojasta huolehtiminen on välttämätön osa hankkeen toteuttamista. Toimeenpanossa on muun ohessa varmistettava, ettei julkisen hallinnon toimijoiden hallussa olevaan tietoaaineistoon muodostu esimerkiksi koneluettavien tietojen yhdistelyn kautta tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tai liitettäviä tietoja, jotka voisivat olla yleisen tiedonsaannin kohteena.

Tietoturvanäkökulmien lisäksi haluamme korostaa, että tiedon saavutettavuus, ajantasaisuus on otettava nykyistä paremmin huomioon. Samalla on luotava tiedon julkaisuun yhtenevät käytännöt, jotta tieto on saavutettavissa yhtäaikaisesti. Organisaatioiden valmiuksia on parannettava ja katsomme että yhtenevät periaatteet ja yhteiset ohjeet on luotava, jotta tavoitteita voidaan jalkauttaa osaksi organisaatioiden toimintaa.

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tähän teemaan liittyväksi yhdeksi päätavoitteeksi on mainittu se, että tiedon hyödyntäminen ja avaaminen on resursoitu riittävästi. Avoimen datan ja rajapintojen käyttöönotto riippuu näkemyksemme perusteella siitä, onko näillä organisaatioilla tähän tarvittavat resurssit. Myös julkisella sektorilla kyse on riittävästä kannustimisesta. Nämä huomioiden julkiset organisaatiot tarvitsevat tämän toteuttamiseen myös kattavan tuen ja opastuksen ohella selkeät toimintamallit, joilla sekä varmistetaan yhtenevät toimintatavat ja vastataan esitettyyn tavoitteeseen.

Käyttöönottoa ajatellen esitettyjen työkalujen on oltava käytettävyydeltään laadukkaita, sillä pienet ja keskisuuret organisaatiot huomioiden, ei toteutus voi rakentua organisaatioissa ohjelmoitaviin tietokantahakuihin. Odotamme, että tässä kuvattu ratkaisu on sellaisenaan käytettävissä, jotta organisaatiot kykenevät hyödyntämään esitettyjä ratkaisuja. Käyttöönoton ja käytettävän ohjelmiston hinnoittelu ei myöskään voi lähtökohtaisesti olla sellainen, joka asettaa erityisesti pienet julkiset organisaatiot eriarvoiseen asemaan.

Koskela Jaana
Lapin liitto/ Lapin pelastuslaitos